

**Анализа на механизмите за заштита од дискриминација на
маргинализираните заедници на локално ниво: Општина Битола,
Општина Струмица и Општина Центар**

Содржина

1. Вовед.....	3
2. Методологија.....	4
3. Општа законска рамка	5
4. Општина Битола	Error! Bookmark not defined. 8
4.1. Комисија за еднакви можности Општина Битола	9
4.2. Координатор за еднакви можности во Општина Битола	11
4.3. Народен правобранител-Подрачна канцеларија Битола	12
4.4. Здруженије кои работат со маргинализирани заедници во Општина Битола	13
4.5. Маргинализираните заедници во Општина Битола.....	14
5. Општина Струмица	Error! Bookmark not defined. 15
5.1. Комисија за еднакви можности Општина Струмица	16
5.2. Координатор за еднакви можности во Општина Струмица.....	18
5.3. Народен правобранител-Подрачна канцеларија Струмица	19
5.4. Здруженије кои работат со маргинализирани заедници во Струмица	20
5.5. Маргинализираните заедници во Општина Струмица.....	20
6. Општина Центар.....	Error! Bookmark not defined. 22
6.1. Комисија за еднакви можности Општина Битола	23
6.2. Координатор за еднакви можности во Општина Битола	24
6.3. Народен правобранител-Подрачна канцеларија Битола	26
6.4. Здруженије кои работат со маргинализирани заедници во Општина Битола	28
6.5. Маргинализираните заедници во Општина Битола.....	30
7. Заклучоци и препораки	31
7.1. Препораки за Општина Битола	34
7.2. Препораки за Општина Струмица.....	35
7.3. Препораки за Општина Центар	36

Овој проект се реализираше со поддршка на грантовата шема од Мрежа 23, проект финансиран од Европската Унија. За содржината на овој документ се одговорни авторите и на никој начин не ги рефлектираат ставовите на партнерските организации кои го спроведуваат проектот Мрежа 23 и Европската Унија.

1. Вовед

Функционирањето на механизмите за заштита од дискриминација се клучни за обезбедување на заштита од дискриминација на сите нивоа. Во изминатиот период, поголем дел од активностите на граѓанските организации беа насочени кон мониторинг и евалуација на работата на механизмите за заштита од дискриминација на национално ниво. Досегашната пракса и активности на граѓанските организации укажуваат дека недостасуваат податоци за функционирањето на механизмите за заштита од дискриминација на локално ниво, нивната меѓусебна соработка и соработката со граѓанскиот сектор.

Оваа анализа има за цел да даде осврт на функционирањето на механизмите за заштита од дискриминација на локално ниво, со фокус на заштитата на правото на еднакви можности и недискриминација на маргинализираните заедници. Со оглед дека времетраењето на активноста е шест месеци, истата не дозволува сеопфатна анализа на сите единици на локалната самоуправа. За потребите на овој проект избравме да ги анализираме механизмите за заштита од дискриминација на ниво на Општина Битола, Општина Струмица и Општина Центар, општини во кои Коалицијата *Сексуални и здравствени права на маргинализираните заедници* (во понатамошниот текст: Коалицијата) има свои партнерски организации кои директно работат со сексуални работници, луѓе кои употребуваат дроги, луѓе кои живеат со ХИВ и ЛГБТИ (лезбијки, гејови, бисексуалци, транс луѓе и интерсексуалци). Постоечките механизми за заштита од дискриминација на национално ниво се: Народниот правобранител, Комисијата за заштита од дискриминација (КЗД), Застапникот за еднакви можности во Министерството за труд и социјална политика и судовите. На локално ниво структурата на механизмите се разликува, па за потребите на оваа анализа ќе се опфатат: локалната канцеларија на Народниот правобранител, Координаторот за еднакви можности на жените и мажите и Комисијата за еднакви можности на жените и мажите во соодветната општина.

Анализата е направена во рамките на Проектот "Мрежа 23" кој го спроведуваат Институтот за европска политика (ЕПИ) – Скопје во партнерство со Хелсиншкиот комитет за човекови права на Република Македонија и Центарот за управување со промени. Проектот „Мрежа 23“ има за цел да го унапреди влијанието на граѓанските организации во процесот на пристапување во Европската унија преку активно вклучување во следењето и евалуацијата на политиките и спроведувањето на законодавството на ЕУ, со фокус на Поглавјето 23 – Правосудство и темелни права. Оваа анализа се фокусира на делот темелни права, односно заштита од дискриминација како дел од поглавјето, и затоа активностите се насочени кон следење на механизмите за заштита од дискриминација. Иако во избраните општини има судови кои се механизам на заштита од дискриминација, сепак, работата на судовите во

предмети за заштита од дискриминација нема да бидат предмет на анализата. Покрај функционирањето на механизмите, целта на проектот е да се идентификуваат клучните потреби и проблеми на институциите, локалните здруженија кои работат со маргинализираните заедници и самите заедници на сексуалните работници, луѓето кои употребуваат дроги, луѓето кои живеат со ХИВ и ЛГБТИ луѓето. Исто така, со проектот треба да се воспостави соработка помеѓу механизмите за заштита од дискриминација, здруженијата и самите заедници на локално ниво.

Анализата ја претставува институционалната и правната рамка за заштита од дискриминација на локално ниво и одделните документи усвоени од општините. Понатаму, анализата дава преглед на работењето на одделните механизми за заштита од дискриминација во Општина Битола, Општина Струмица и Општина Центар. На крај, анализата дава заклучоци и препораки произлезени од мониторингот на функционирањето на механизмите кои имаат цел да создадат канали за соработка помеѓу засеганите страни, со цел подобрување на заштитата од дискриминација на локално ниво за припадниците на маргинализираните заедници.

2. Методологија

Анализата на правната рамка е реализирана преку десктоп анализа на постоечките закони, политики и стратегии. Од постоечките документи анализирани се Законот за локална самоуправа, Законот за еднаквите можности на жените и мажите, Законот за спречување и заштита од дискриминација, Законот за Народен правобранител, Статутите на општините, Деловниците за работа на советите на општините и други документи усвоени на ниво на општините вклучени во анализата (Битола, Струмица и Центар), и извештаите на Народниот правобранител за 2011, 2012 и 2013 година. Со цел утврдување на начинот на функционирање на механизмите, и нивните проблеми и потреби, спроведени се полуструктурирани интервјуа со претседателите на Комисиите за еднаквите можности во единицата на локална самоуправа, Координаторите за еднакви можности во одделните општини и претставник на канцеларијата на Народниот правобранител во Скопје и подрачните канцеларии во Струмица и Битола.

За потребите на оваа анализа, во периодот од декември 2014 - јануари 2015 година, во три општини беа организирани одделни дискусии со фокус групи со сексуални работници (4), луѓе кои употребуваат дроги (4), ЛГБТИ луѓе (4), а само во Општина Центар беше спроведена дискусија со фокус група со луѓе кои живеат со ХИВ (4). Соработници во спроведувањето на фокус групи беа Здружението Виа Вита од Битола, Здружението ИЗБОР од Струмица и Здружението ХОПС- Опции за здрав живот Скопје, Здружението ЕГАЛ Скопје и Здружението Заедно посилни Скопје. Во истражувањето користени се

прашалници подготвени за потребите на дискусиите со фокус групи и интервјуата со претставниците на институциите за заштита од дискриминација на локално ниво. Улогата на граѓанските организации и соработката на организациите и самите заедници со механизмите за заштита од дискриминација е утврдено преку интервјуа со претставниците на локалните организации кои работат со маргинализираните заедници и преку дискусиите со сексуалните работници, луѓето кои употребуваат дроги, луѓето кои живеат со ХИВ и претставници на ЛГБТ заедницата. За потребите на анализата, користени се и постоечки документи од организациите и институциите кои се однесуваат на заштитата од дискриминација и еднаквите можности на маргинализираните заедници.

3. Општа законска рамка

Националната правна рамка во која функционираат единиците на локалната самоуправа и механизмите за заштита од дискриминација на локално ниво ја сочинуваат Уставот, Законот за локална самоуправа (ЗЛС), Законот за еднакви можности меѓу жените и мажите (ЗЕМЖМ), Законот за народен правобранител (ЗНП) и Законот за спречување и заштита од дискриминација (ЗСЗД). Во единиците на локалната самоуправа граѓаните непосредно и преку претставници учествуваат во одлучувањето за прашања од локално значење, а особено во областите на урбанизмот, комуналните дејности, културата, спортот, социјалната и детската заштита, предучилишното воспитување, основното образование, основната здравствена заштита и во други области утврдени со закон (член 115, Устав на Република Македонија). Работатата на единиците на локалната самоуправа се уредува со ЗЛС, според кој се регулираат надлежностите на одделните општини, непосредното учество на граѓаните во одлучувањето, организацијата и работата на органите на општината, општинската администрација, и други работи утврдени во истиот закон. Општините самостојно ги уредуваат и вршат работите од јавен интерес од локално значење (член 21, ЗЛС). Покрај другото, општините се надлежни за социјалната заштита и заштита на децата, лицата изложени на социјален ризик, лицата засегнати со злоупотреба на дрога и алкохол, подигање на свеста на населението, домување на лица со социјален ризик, управување со мрежата на јавни здравствени организации, помош на пациенти со посебни потреби и други работи определени со закон (член 22, ЗЛС). Граѓаните можат да учествуваат во работата на локалната самоуправа преку граѓанска иницијатива, собири на граѓани и референдум. Имено, граѓаните имаат право да му предложат на советот на општината да донесе одреден акт или да реши одредено прашање од неговата надлежност (член 26, ЗЛС). Органи на општината се советот и градоначалникот, а за разгледување на прашања и утврдување предлози од одредена област, советот од својот состав може да формира постојани и повремени комисиии. Единиците на локалната самоуправа, во рамките на своите надлежности се должни да го почитуваат принципот на

еднакви можности и да ги промовираат и унапредуваат еднаквите можности на жените и мажите (член 14, ЗЕМЖМ).

Согласно ЗЕМЖМ, општините се должни да формираат Комисија за еднакви можности на жените и мажите, како постојано тело, а нејзиниот состав, надлежност, задачи и обврски се утврдуваат со Статутот на единицата на локалната самоуправа. Работата на оваа Комисија е значајна во постигнувањето на родовата рамноправност на локално ниво, при усвојувањето на стратешките документи, но и за фактичката еднаквост помеѓу жените и мажите во пракса. Исто така, комисијата има надлежност да се грижи за доследно спроведување на одредбите на ЗСЗД, предлагајќи му на советот на единицата на локалната самоуправа мерки и активности во насока на унапредување на еднаквите можности и недискриминацијата врз основа на анализа на утврдените состојби во областите во надлежност на единицата на локалната самоуправа. ЗСЗД, предвидува формирање на Комисија за заштита од дискриминација која е со седиште во Скопје и која работи на национално ниво. Оттука, комисиите за еднакви можности на жените и мажите во општините ја имаат клучната улога во создавање на услови за почитување на еднаквоста на сите жители на општината.

Покрај Комисијата, единицата на локалната самоуправа има обврска да определи и Координатор за еднакви можности на жените и мажите од редот на државните службеници во единицата на локалната самоуправа. Координаторот има за цел да се грижи за унапредување на еднаквите можности и недискриминацијата во рамките на надлежностите на единицата на локалната самоуправа; дава предлози и мислења поврзани со еднаквите можности до советот на единицата на локалната самоуправа и до институциите и организациите на локално ниво; изработува извештаи за состојбата со еднаквите можности и недискриминацијата во рамките на единицата на локалната самоуправа; соработува со Комисијата за еднакви можности на жените и мажите во рамките на советот на единицата на локалната самоуправа и покренуваат заеднички иницијативи со цел унапредување на еднаквите можности и недискриминацијата; соработува со здруженијата и останатите институции на локално ниво на прашањето на еднаквите можности и недискриминацијата, ја следи состојбата со еднаквите можности на локално ниво и предлага иницијативи за преземање на мерки за подобрување на состојбата со еднаквите можности и недискриминацијата и во исполувањето на своите задачи се координира и соработува со Министерството за труд и социјална политика (МТСП). Делокругот на работата и задачите на Координаторот се утврдуваат во актот за систематизација на работните места на единицата на локалната самоуправа.

Народниот правобранител, како стручен и независен орган има обврска да ги штити уставните и законските права на граѓаните кога истите им се повредени

од органите на државната управа и од други органи и организации што имаат јавни овластувања. Во својата работа, покрај другото, Народниот правобранител презема дејствија и мерки за заштита на начелото на недискриминација. Така, секој кој ќе оцени дека е дискриминиран/а, може да поднесе претставка, а Народниот правобранител по своја оценка може да покрене постапка *ex officio* доколку на граѓаните им се повредени правата (член 13 од ЗНП). Преку свои подрачни организациони единици, Народниот правобранител, покрај во Градот Скопје, својата функција ја извршува и преку канцелариите во Тетово, Кичево, Штип, Струмица, Куманово и Битола. За потребите на оваа анализа, ќе се разгледува работата на канцеларијата на Народниот правобранител во Скопје, Битола и Струмица и нивната соработка со здруженијата и маргинализираны заедници во овие општини. Организацијата на работата на Народниот правобранител попрецизно се утврдува со "Деловникот за работа на Народниот правобранител", а согласно потребите за ефикасност на постапувањето и успешно остварување на функцијата на институцијата, се врши распоредување на работите по области. Дејствата и мерките за заштита на начелата на недискриминација во органите на државната власт, органите на единиците на локалната самоуправа и јавните установи и служби согласно насоките на Народниот правобранител се преземаат од заменик кој за тоа е овластен од Народниот правобранител и од вработените во организациската единица за заштита на граѓаните од дискриминација (член 16, Деловник за работа на Народен правобранител). Заради обезбедување и почитување на уставните и законските права и начелата на недискриминација, Народниот правобранител може по сопствена иницијатива да упатува препораки, мислења и критики до органите пред кои е надлежен да постапува доколку оцени дека со одделни општи или поединечни акти, со преземање или преземање одредени активности на наведените органи или организации не се почитуваат или не се создаваат правни механизми за почитување и остварување на правата на граѓаните и за остварување на наведените начела во однос на припадниците на заедниците (член 18, Деловник за работа на Народен правобранител). Согласно ЗЕМЖМ, Народниот правобранител се грижи, во рамки на својата законски утврдена надлежност, за остварување на еднаквите можности преку правната заштита на еднаквите можности на жените и мажите кога нечији права се повредени или ограничени од орган на државната управа или од други органи или правни и физички лица на кои им се доверени јавни овластувања.

4. Општина Битола¹

Општината го уредува вршењето на своите надлежности со Статутот и други прописи. Со Статутот, општината ја уредува организацијата и работењето на органите во рамките на општината, организацијата и работењето на комисиите на советот, начинот на информирање на граѓаните, начинот и постапката за доставување претставки и предлози за работата на органите на општината и постапување по нив, начинот на организирање јавни трибини, спроведување анкети и прибирање предлози од граѓаните, начинот на извршување на обврските од областа на одбраната во воена состојба, како и други прашања од значење за локалната самоуправа. Советот на општината, покрај Статутот, донесува и Деловник на Советот на општината, Буџет и годишна сметка за извршување на буџетот, програми, планови, одлуки, решенија, правилници, препораки, заклучоци и други акти. Со деловникот се уредува постапката за донесување на прописи и други акти од надлежност на Советот. Според Статутот на Општина Битола, Општината е единица на локалната самоуправа во која граѓаните го остваруваат правото на локална самоуправа. Надлежностите на општината се поделени во повеќе области и тоа: урбанистичкото (урбано и рурално) планирање; заштита на животната средина и природата; планирање на локалниот економски развој; комуналните дејности; културата; спортот и рекреацијата; социјалната заштита и заштита на децата; образование; здравствена заштита; спроведување на подготовки и преземање мерки за заштита и спасување; противпожарна заштита; надзор над вршењето на работи од надлежност на Општината и други работи кои не се исклучени од нејзина надлежност или не се во надлежност на органите на државната власт.

Во делот на социјалната заштита, Општина Битола има надлежност да работи на "финансирање, инвестиции и одржување на објекти, остварување на социјална грижа за лицата засегнати со злоупотреба на дрога и алкохол и др". Здравствена заштита во Општината се спроведува преку управување со мрежата јавни здравствени организации и објекти од примарна здравствена заштита, а покрај другите надлежности, од значење на маргинализираните групи предмет на оваа анализа, врши надзор и над заразните болести.

Посебно важен документ за подобрување на состојбата со маргинализираните заедници во Општина Битола е "Акцискиот план за одржливост на програмите за ХИВ и туберкулоза кои се имплементираат во Општина Битола за периодот 01 Јануари 2014 - 31 Декември 2016 година". Акцискиот план е подготвен од страна на работна група формирана од Општина Битола, а кој е составена од

¹ Документите усвоени од Советот на Општина Битола, а анализирани во делот посветен на Општина Битола се достапни на официјалната страница на општината <http://www.bitola.gov.mk/>.

претставници од релевантните институции и организации, владини и невладини, во чиј делокруг се младите и ХИВ/СИДА проблемите: локалната самоуправа преку повеќе сектори и одделенија, здравствените организации преку претставник од Центарот за јавно здравје и претставници од Клиничката болница и од Метадонскиот центар, претставници на КПУ Затвор од Битола, образовниот сектор преку претставник од средните училишта, претставник на Црвен Крст, претставници на СВР Битола од секторот за превенција и претставници на НВО ВИА ВИТА и НВО ИПГ. Во акцискиот план најпрво се спроведуваат програмите за намалување на штети од употреба на дроги, програмата за поддршка на сексуални работници и нивни семејства, програмата за Доброволно, доверливо советување и тестирање за ХИВ/СИДА и Хепатит Ц (ДДСТ), програма ДОТС интервенции во РМ – Туберкулоза и ХИВ/СИДА. Сите овие програми се спроведуваат од страна на Здружението ВИА ВИТА во соработка со други организации и институции. Една од целите на планот е намалување на стигмата и дискриминацијата во јавните, здравствените и образовните институции и во локалната заедница врз маргинализираните заедници кои се идентификувани со акцискиот план (луѓето кои употребуваат дроги и сексуалните работници). Според планот, во текот на 2014-2016 година планирано е спроведување на проценка на стигмата и дискриминацијата во јавни, здравствени, образовни институции и кај локалното население, а во 2015 спроведување на кампања за намалување на стигма и дискриминација (медиумски спотови, музички хепенинзи, работилници, плакати, флаери, социјални мрежи). Општина Битола има усвоено и Локален акциски план за еднакви можности и недискриминација 2014/2015" во кој отсутуваат активности специфично насочени кон маргинализираните групи предмет на оваа анализа.

4.1. Комисија за еднакви можности Општина Битола

Согласно Статутот на општината, Советот има основано постојана Комисија за еднакви можности помеѓу жените и мажите. Правниот основ за формирање на Комисија за еднакви можности помеѓу жените и мажите е дадена со Статутот усвоен во 2005 година, пред донесувањето на претходниот закон за еднакви можности на жените и мажите од 2006 година, каде е наметната и законска обврска за формирање на ваква комисија на локално ниво. Комисијата за еднакви можности помеѓу жените и мажите, формирана е во 2003 година, а делокругот на работа е утврден со Статутот на општината каде стои дека "Комисијата за еднакви можности помеѓу жените и мажите врши промовирање и штитење на еднаквоста меѓу половите во уживањето на човековите права во сите општествени нивоа, вградување на половата димензија во процесот на нормирањето и институционализирањето на општествените процеси и односи, елиминирање на секаков облик дискриминација на жената, поголема застапеност на жената во локалната самоуправа и сл. Комисијата активно соработува со женските невладини организации и здруженија кои делуваат на подрачјето на Општината (член 44, Статут на Општина Битола)". Единствено

Комисијата за еднакви можности помеѓу жените и мажите има 7 (седум) члена, додека останатите комисии во рамките на Советот на Општина Битола имаат по пет члена.

Од интервјуто со претседателката на Комисијата за еднакви можности помеѓу жените и мажите, Комисијата нема утврдена динамика на одржување на средби, најчесто се сретнуваат еднаш во два месеци, а доколку има потреба и почесто. За работата на Комисијата, се усвојуваат годишни програми и акциски планови, додека за секоја седница на комисијата се составува записник. Последниот состав на Комисијата за еднакви можности помеѓу жените и мажите од 2013 година, својата работа ја фокусира на иницијативи и активности во соработка со здруженијата на локално ниво. Најголем дел од активностите се насочени кон подигање на свеста кај различни целни групи за различните форми на родово базирано насилство (семејно насилство, трговија со луѓе). Според извештајот за реализираните активности на Комисијата за еднакви можности помеѓу жените и мажите во периодот јануари-декември 2013 година Комисијата не реализирала активности врзани за постигнување на еднакви можности и заштита од дискриминација на маргинализираните заедници на територијата на Општина Битола. Од интервјуто со претседателката на Комисијата, и во текот на 2014 отсутуваат активности насочени кон унапредување на правата на маргинализираните заедници (луѓето кои употребуваат дроги, сексуалните работници, луѓето кои живеат со ХИВ и ЛГБТИ луѓето). Во текот на изминативе години, општина Битола со поддршка на Фондот за развој на жената на Обединетите нации (УНИФЕМ) спроведе активности за зајакнување на капацитетите на Комисијата за еднакви можности помеѓу жените и мажите за родово одговорно буџетирање. Како резултат на подигнатите капацитети на Комисијата за еднакви можности помеѓу жените и мажите за родово одговорното буџетирање, оваа година Комисијата учествува во подготовката на Програмата за комунални дејности и вклучувањето на родовата перспектива во активностите и во буџетските ставки за реализација на тие активности. Досега, Комисијата не учествувала во креирањето и донесувањето на стратешките документи на општината како што се буџет, стратегија, програма за работа, а со цел да ги идентифува начините и да даде предлози за вклучување и формализирање на принципот на еднакви можности и недискриминација во работата на органите на единиците на локалната самоуправа и општинската администрација.

За доследно спроведување на ЗСЗД, во следниот период, Комисијата за еднакви можности помеѓу жените и мажите ќе работи на зајакнување на своите членови за заштита од дискриминација. Во врска со соработката со здруженијата, Комисијата досега не соработувала со здруженија кои работат со маргинализираните заедници, но се запознаени со здруженијата кои работат со овие групи. Во времето на спроведувањето на интервјуто со претседателката на Комисијата за еднакви можности помеѓу жените и мажите која е исто така и

претседателка на Советот на општината и Комисијата за финансии, течеше изборот за доделување на финансиски средства на здруженија од Општина Битола помеѓу кои кандидати се и здруженија кои работат со маргинализирани заедници. Досега, немало учество од здруженијата кои работат со маргинализирани заедници на седниците на комисијата, но со последните активности на општината за финансирање на нивните активности, предвидено е да се зголеми и нивната присутност на седниците на Комисијата за еднакви можности на жените и мажите.

4.2. Координатор за еднакви можности во Општина Битола

Согласно ЗЕМЖМ, Општина Битола има обврска да определи Координатор за еднакви можности од редот на државните службеници во единицата на локалната самоуправа. Делокругот на работата и задачите на Координаторот треба да се утврдат со актот за систематизација на работните места на единиците на локалната самоуправа. Според актот за систематизација за Општина Битола, не постои посебно работно место Координатор за еднакви можности, туку во рамките на описот на надлежностите на Советникот за локален економски развој е предвидено дека помеѓу другото, "води записник од соодветната комисија на советот на општината, ги координира работите од надлежност на локалната самоуправа за воспоставување на еднакви можности на жените и мажите (родова еднаквост)." Од интервјуто со Координаторката, досега не се иницирани активности за унапредување на правата и заштита од дискриминација на маргинализираните заедници, но со акцискиот план за одржливост на програмите за ХИВ и туберколоза, и со идните планирани проекти од организации кои работат со маргинализираните заедници, општина Битола ќе се вклучи во спроведување на активностите за заштита од дискриминација. Координаторката за еднакви можности соработува со Комисијата за еднакви можности на жените и мажите, Министерството за труд и социјална политика и локалните здруженија, вклучувајќи ги и оние кои работат со луѓето кои употребуваат дроги и сексуалните работници. Отсуството на активности на општина Битола насочени кон маргинализираните заедници, координаторката го оправдува со фактот дека немаат доволно познавање за нивните специфични потреби, па затоа смета дека преку поддршка на здруженијата кои директно работат со маргинализираните заедници ќе можат да придонесат кон подобрување на нивниот статус. Согласно ЗЕМЖМ, Координаторката за еднакви можности има обврска да изработува извештаи за состојбата со еднаквите можности и недискриминација во рамките на општина Битола. Координаторката има поминато обука за ЗСЗД преку проект имплементиран од страна на МТСП и Британскиот Совет.

Претседателката на Комисијата за еднакви можности помеѓу жените и мажите и Координаторката за еднакви можности, во своите интервјуа укажаа дека не постои јасна дистинкција во нивната работа. Имено, овие два механизми за

еднакви можности на локално ниво треба да соработуваат, но сепак имаат различна функција и надлежност и не може нивната работа да се организира со ист план и програма, ниту да се известува во еден ист извештај. Комисијата е тело формирано од Советот и составот на комисијата може да се менува со секоја промена на составот, а за својата работа извештаи може да му поднесува на Советот на општината. Од друга страна, Координаторот е државен службеник вработен во општинската администрација, чиј делокруг на работа е утврден со актот за систематизација, а координаторот има обврска најмалку еднаш годишно, најдоцна до 31 март во тековната година, да достави до МТСП извештај за претходната година.² Од увидот во извештаите за работата на Комисијата за еднакви можности може да се утврди дека сите извештаи се подготвени од координаторката, а се потпишани од претседателка на комисијата. Во извештаите се содржани информации за активностите од работата на Координаторката и за Комисијата и нејзини членови. Според Координаторката за еднакви можности, единствено за 2014 година има поднесено посебен извештај врз основа на формат даден од страна на МТСП. Сите овие извештаи навремено се испратени во МТСП со цел исполнување на обврската на Координаторот за еднакви можности на жените и мажите согласно ЗЕМЖМ.

4.3. Народен правобранител – подрачна канцеларија Битола

Во Општина Битола се наоѓа една од подрачните канцеларии на Народниот правобранител, кој со својата работа ја покрива територијата на повеќе околни општини (Кавадарци, Прилеп, Ресен и др.). Последниот заменик Народен правобранител кој раководи со канцеларијата е избран во јуни 2013 година. За својата работа, канцеларијата подготвува извештај, кој се доставува до Народниот правобранител кој понатаму го интегрира во годишниот извештај на Народниот правобранител. Досега, подрачната канцеларија не примила претстваки за повреда на правата од граѓани припадници на маргинализираните групи предмет на оваа анализа. Во текот на минатата година единствена примена претставка за заштита од дискриминација е од стана на лица со сензорна попреченост. Според организацијата на работата на Народниот правобранител, дејствата и мерките за заштита на начелата на недискриминација може да ги презема заменик народен правобранител доколку има овластување од Народниот правобранител, во спротивно за овие прашања одлучува Народниот правобранител. Во конкретниот случај, подрачната канцеларија постапила по претставката иако нема посебно овластување за постапување во случаи за заштита од дискриминација. Во текот на 2014 година, на иницијатива на Советот на Општина Битола организирана е средба со засегнатите страни, а во врска со пријавите за пречекорување на

² Службен весник на РМ бр. 06/012 од 13.01.2012 година. Закон за еднакви можности на жените и мажите, член 15.

овластувањето од страна полицијата. Според податоците на заменик Народниот правобранител, не постои пречекорување на овластувањата на полицијата во постапувањето кон маргинализираните заедници предмет на оваа анализа. Спротивно на ова, од разговорите со припадниците на маргинализираните заедници, посебно луѓето кои употребуваат дроги и сексуалните работници укажуваат на сериозни повреди на нивните права како резултат на пречекорување на овластувањата на овластените службени лица на Министерството за внатрешни работи. Во однос на соработката на заменик Народниот правобранител со останатите механизми за заштита од дискриминација на локално ниво, канцеларијата досега нема остварено комуникација со Координаторот за еднакви можности на жените и мажите ниту со Комисијата за еднакви можности помеѓу жените и мажите на Општина Битола. Постоечкиот заменик Народен правобранител не остварил соработка со здруженијата кои работат на територијата на општината.

4.4. Здруженија кои работат со маргинализираните заедници во Општина Битола

За потребите на анализата беа реализирани интервјуа со претставник на здружението ВИА ВИТА од Битола, здружение кое работи на намалување на штети од употреба на дроги; превенција на ХИВ/СИДА и други по крв и сексуално преносливи инфекции кај лицата кои инјектираат дроги; превенција на ХИВ/СИДА и други по крв и сексуално преносливи инфекции кај сексуалните работници и превенција на ХИВ/СИДА и други по крв и сексуално преносливи инфекции кај младите во Битола. Здружението ВИА ВИТА од 2000 година активно ги спроведува своите програми и активности на локално ниво, а својата работа ја реализира во дневен центар и преку теренски тимови на различни локации низ градот. Иако заштитата од дискриминација не е директно во фокусот на работата на здружението, сепак преку својата работа придонесуваат за намалување на стигмата и елиминирање на дискриминациското постапување кон маргинализираните заедници, посебно во здравствените установи.

Досегашното искуство на ВИА ВИТА со локалната самоуправа е врзано со учество на состаноци, тркалезни маси и работилници организирани од нивна страна, а на кои се повикани претставници на Општина Битола или обратно. Соработката со општината резултира и со усвојување на политика со цел унапредување на правата на луѓето кои употребуваат дроги и сексуалните работници на локално ниво. Така, во 2014 година усвоен е "Акцискиот план за одржливост на програмите за ХИВ и туберкулоза кои се имплементираат во Општина Битола за периодот 01 Јануари 2014 - 31 Декември 2016 година". Акцискиот план е подготвен од страна на работна група формирана од Општина Битола, а кој е составена од претставници од релевантните институции и организации, владини и невладини, во чиј делокруг се младите и ХИВ/СИДА. Здружението ВИА ВИТА имаше активно учество во подготовката на

акцискиот план кој претставува основа за понатамошна заедничка работа во спроведувањето на одделните активности од планот и подобрување на положбата на маргинализираните заедници во Општина Битола. Посебно е значајна активноста за елиминирање на стигмата и дискриминацијата кон сексуалните работници и луѓето кои употребуваат дроги преку медиумски кампањи. Подготовката на акцискиот план може да биде добар пример за унпредување на соработката со општината и приближување на општината до маргинализираните заедници. Можностите за заштитата од дискриминација и создавање на еднакви можности за сексуалните работници и луѓето кои употребуваат дроги на ниво на Општина Битола, здружението ВИА ВИТА ја гледа преку заеднички средби за запознавање на Народниот правобранител со работата на организацијата заради унапредување на правата на целните групи како и преку почести средби на координативното тело во локалната самоуправа и реализирање на веќе постоечките усвоени акциони планови и креирање на нови политики и планови.

4.5. Маргинализираните заедници во Општина Битола

Со цел идентификување на знаењата на припадниците на маргинализираните заедници на територијата на општина Битола за постоечките механизми за заштита од дискриминација, во март 2015 беа спроведени дискусии со фокус групи со по четири претставници од заедницата на сексуалните работници, луѓето кои употребуваат дроги и ЛГБТИ луѓето. Организацијата на дискусијата со сексуалните работници и луѓето кои употребуваат дроги беше организирана со помош на Здружението ВИА ВИТА, додека за дискусијата со ЛГБТИ луѓето беа искористени постоечките контакти на Коалицијата со неформални групи и јадра на луѓе припадници и подржувачи на ЛГБТИ заедницата. Во Општина Битола не постои здружение кое работи со луѓе кои живеат со ХИВ ниту е идентификувана група на поединци кои работат на унапредување на нивните права, па затоа не беше спроведена дискусија со фокус група со оваа заедница. Во дискусиите беа користени прашања/теми на кои се разговараше за проблемите со кои тие се соочуваат, институции/организации во кои се обраќаат за помош, познавање на механизмите за заштита од дискриминација, соработка со здруженијата итн.

Од разговорите со нив може да се заклучи дека постои различно ниво на знаење за нивните права и за постоечките механизми за заштита од дискриминација на локално ниво. Дел од претставниците на ЛГБТИ заедницата покажуваат повисок степен на познавање на институциите каде можат да се обратат во случај на повреда на правата и дискриминација. Ова се должи на нивната директна вклученост во активностите на здруженијата на граѓани кои работат на промоција и заштита на човековите права. Може да се извлече генерален заклучок дека тие не се запознаени со механизмите за заштита од дискриминација во единиците на локална самоуправа. Сите испитаници на

некој начин користеле услуги во општинската зграда, но никој не се обратил до општината заради унапредување на правата или заштита од дискриминација врз основа на нивниот статус на припадник на маргинализирана група. Единствено, еден испитаник од ЛГБТИ заедницата преку здружение остварил соработка со општината, но го истакнува незадоволството од пасивноста на општината во случаите кога ЛГБТИ заедницата беше жртва на напади за време на спроведување на промотивни активности во општина Битола. Ниту еден од испитаниците не ја препознава општината како релевантна институција која работи на прашањето за заштита од дискриминација.

Помеѓу испитаниците постои добра информираност за работата и надлежностите на Народниот правобранител, но само двајца од нив ја посетиле лично канцеларијата на оваа институција и побарале помош преку поднесување на писмена претставка. Останатите кои побарале помош од Народниот правобранител, тоа го направиле преку здруженија од кои најчесто добиваат услуги. Сите испитаници, независно на која маргинализирана група и припаѓаат, изјавиле дека повеќе пати биле жртва на различни форми на дискриминација од страна на разни сторители (полиција, училиште, семејството, средината во која живеат и работат и др.), но во ниту еден случај не добиле соодветна заштита. Поради ваквата состојба, најголем дел од нив се обесхрабени да ги пријавуваат случите на дискриминација и единствено бараат помош од здруженијата. Луѓето кои употребуваат дроги и сексуалните работници посебно ги истакнуваат повредите на нивните права и дискриминациското постапување од страна на полицијата, додека ЛГБТИ луѓето го потенцираат вознемирувањето (булинг) за време на образовниот процес и во средината во која живеат. Загрижувачки е фактот дека и оние испитаници кои имале контакт со институција за заштита на нивните права, немаат позитивно искуство што придонесува за нивно обесхрабрување и неверба во целиот систем на заштита од дискриминација.

5. Општина Струмица³

Советот на Општина Струмица има усвоено Статут на Општина Струмица со кој поблиску се уредува работењето на општината. Општината, во рамките на ЗЛС и Статутот ги уредува и врши работите од јавен интерес од локално значење. Во описот на прашањата од интерес за општина, отсутствуваат прашања од интерес за правата на маргинализираните заедници предмет на оваа анализа. Единствено во делот на здравствената заштита, Статутот предвидува посебна грижа за пациентите со специјални потреби. Луѓето кои употребуваат дроги, сексуалните работници, луѓето кои живеат со ХИВ и ЛГБТИ луѓето не се препознаени како ранливи групи за кои општината води посебна грижа. Во

³ Документите усвоени од Советот на Општина Струмица, а анализирани во делот посветен на Општина Струмица се достапни на официјалната страница на општината <http://strumica.gov.mk>.

делот на социјалната заштита, општината се грижи за лица изложени на социјален ризик, засеганти со дрога и алкохол и др. Советот на општината, како претставнички орган на граѓаните, помеѓу другите надлежности, формира постојани и повремени комисији. Комисиите формирани од Советот на општината расправаат за прашања од областа за која се формирани, даваат мислења и предлози до Советот, ги разгледуваат предлозите на Градоначалникот, на членовите на Советот и иницијативите на граѓаните од областа за која се формирани.

Анализата има посебен интерес да ја анализира работата на општината во делот функционирањето на различните облици на непосредно учество на граѓаните во одлучувањето на општината. Според Стаутот, граѓаните на општина Струмица имаат право да му предложат на Советот на општината да донесе одреден акт или да реши одредени прашања од своја надлежност. Општината има обврска во рок од 90 дена да расправа по иницијативата и да ги информира граѓаните за решенијата по поднесената иницијатива. Понатаму, граѓаните може да побараат свикување на собир на граѓани доколку барањето е поднесено од страна на најмалку 10% од избирачите, а распишување на референдум доколку барањето за референдум е поднесено од најмалку 20% од избирачите. Со цел вклучување на граѓаните во процесите на одлучување, органите на општината, пред донесување на прописи од својата надлежност може да организираат јавна трибина, да спроведат анкети или да бараат предлози од граѓаните. Досега не е поднесена иницијатива од граѓани во врска со прашања поврзани со сексуалните работници, луѓе кои употребуваат дроги, ЛГБТИ луѓето и луѓето кои живеат со ХИВ. Општина Струмица, на иницијатива на Здружението "Избор", финансираше дел од реконструкцијата на објектот во кој денес функционира терапевската заедница Покров, во која постои програма за третаман, рехабилитација и ресоцијализација на луѓето кои употребуваат дроги.

5.1. Комисија за еднакви можности на жените и мажите во Општина Струмица

Согласно Статутот на општината, Советот има основано постојана комисија за полова рамноправност. Комисијата за прв пат е формирана во 2006 и досега има избрано три состави на комисијата, а во неа членуваат 5 (пет) члена кои заседаваат еднаш годишно. Надлежностите, задачите и обврските на Комисијата се утврдени во Статутот на општина Струмица. Постојана комисија за полова рамноправност која има "надлежност да врши промовирање и штитење на еднаквоста меѓу половите во уживањето на човековите права во сите општествени нивоа во процесот на нормирање и институционализирање на општествените процеси и односи" (член 35, Статут на Општина Струмица). Начинот на работа на Комисијата поблиску се уредува со Деловникот за работа на Советот на општината. Со статутарна одлука за измена на Статутот на

општина Струмица, на седницата одржана на ден 27.01.2015 година, називот на комисијата за полова рамноправност се менува во "Комисија за еднакви можности на жените и мажите". Понатаму, со измената на членот 35 од Статутот поблиску се утврдуваат надлежностите на Комисија за еднакви можности на жените и мажите. Комисијата за еднакви можности на жените и мажите разгледува прашања и утврдува предлози кои што се однесуваат на еднаквите можности на жените и мажите и недискриминацијата на подрачјето на општината Струмица, а особено:

- Дава мислење по однос на материјалите и предлозите за седницата на Советот на општина Струмица;
- Учествува во креирањето и донесувањето на стратешките документи, особено при креирањето и донесувањето на стратегијата за развој на општина Струмица, донесување на Буџетот на општина Струмица, Статутот на општина Струмица, програмата за работа на Советот на општина Струмица и др.;
- Идентификува и дава предлози за начините на инкорпорирање и формализирање на принципот на еднакви можности и недискриминација во работата на органите на општината и општинската администрација и
- Се грижи за доследно спроведување на одредбите од Законот за еднакви можности на жените и мажите како и други закони од областа на еднаквите можности и недискриминација и на Советот на општина му предлага мерки и активности во насока на унапредување на еднаквите можности и недискриминацијата врз основа на анализа на утврдените состојби во областите од надлежност на општина Струмица.⁴

Измената на називот и утврдувањето на надлежностите на Комисијата е направена врз основа на активности кои се спроведени во текот на јуни - октомври 2014 година во општина Струмица заедно со Македонско женско лоби. Целта на проектот е преку менторска акција, членовите на Комисијата за еднакви можности на жените и мажите да се стекнат со знаења и вештини за родовата рамноправност и вклучување на родовата перспектива во политиките, програмите и проектите кои општината ги реализира на локално ниво. Крајната цел е усогласување на стратешките документи и акти донесени од страна на општина Струмица со одредбите од Законот за еднакви можности на жените и мажите и вклучување на родовата перспектива во општинските акти. За време на проектот анализирани се Статутот на општината, Актот за систематизација и Деловникот за работа на општината, врз основа на што подготвени се предлог измени на овие документи. Досега, советот на општината ја усвои измената на Стаутот (членот 35, погоре опишан), а другите измени се во завршна фаза на одобрување. Во досегашната работа на Комисијата, остварена е соработка со здруженија на граѓани кои спроведуваат активности на територија на општината, но досега комисијата нема соработка

⁴ Совет на Општина Струмица. Статутарна одлука за измена на Статутот на Општина Струмица бр. 08-753/1 од 27.01.2015 година.

со здруженија кои работат со маргинализираните заедници, ниту Комисијата добила предлози од граѓани поврзани со унапредување на правата на маргинализираните заедници.

5.2. Координатор за еднакви можности во Општина Струмица

Општина Струмица во 2006 година за прв пат назначи Координатор за еднакви можности на жените и мажите, кој е одговорен за континуирано следење на состојбата на родовата рамноправност на локално ниво и преземање на иницијативи за унапредување на состојбата во соработка со Комисијата за еднакви можности на жените и мажите. Општина Струмица преку Координаторот за еднакви можности на жените и мажите и членовите на Комисијата за еднакви можности на жените и мажите при Советот на општината, спроведува проектни активности во рамките на проектот „Ние сме идни лидерки и двигателки на промените во нашите заедници“ во чиј рамки изработен е едногодишен акциски план за спроведување на активноста чијашто крајна цел е внесување на родовата перспектива во општинските акти и стратешки документи. Како дел од овој проект изменет е Стаутот на општина Струмица, за што беше елаборирано поопширно во делот за работата на Комисијата за еднакви можности на жените и мажите. Делокругот на работа на Координаторот треба да биде утврден со актот за систематизација на општината. До заклучување на оваа анализа не е усвоен изменет и дополнет акт за систематизација во кој е вклучено работното место на Координаторот за еднакви можности на жените и мажите.

Координаторот за еднакви можности на мажите и жените во општина Струмица дава предлози и мислења поврзани со еднаквите можности до Советот на општината и до институциите и организациите на локално ниво, соработува со Комисијата за еднакви можности на жените и мажите во рамките на Советот на општината и покренува заеднички иницијативи со цел унапредување на еднаквите можности и недискриминацијата.

Досега, Координаторот не работел на прашања поврзани со правата на маргинализираните заедници, а прашањата за маргинализираните заедници отсутнуваат и од годишната програма за 2015 во областа на еднаквите можности на жените и мажите. Координаторот соработува со МТСП и најмалку еднаш годишно, најдоцна до 31 март во тековната година за претходната година доставува извештај до Министерството за труд и социјална политика. Досега овие извештаи не се објавувени на веб страницата на општина Струмица, но од оваа година се планира да биде објавен. Во врска со соработката со здруженија на граѓани, координаторот соработува со Организација на жени од Струмица. Организацијата на жени преку проекти кои се спроведуваат со општината, директно учествува во процесот зајакнување на капацитетите на локална самоуправа и локалните активности за остварување и

креирање на ефективни политики за родова еднаквост. Во спроведувањето на заедничките активности отсуствува перспективата за вклучување на прашањата за правата за маргинализираните заедници во политиките на општината.

5.3. Народен правобранител –подрачна канцеларија Струмица

Во Општина Струмица се наоѓа една од подрачните канцеларии на Народниот правобранител, а последниот заменик Народен правобранител кој раководи со канцеларијата е избран во јуни 2013 година. За својата работа, канцеларијата подготвува извештај, што се доставува до Народниот правобранител кој понатаму го интегрира во годишниот извештај на Народниот правобранител. Досега, подрачната канцеларија не примила претстваки за повреда на правата од граѓани припадници на маргинализираните групи предмет на оваа анализа. Единствено, во текот на минатата година примени се претставки во врска со дискриминација на Роми на гранични премини на кои има било ограничено правото да ја напуштат државата. Според организацијата на работата на Народниот правобранител, дејствата и мерките за заштита на начелата на недискриминација може да ги презема заменик народен правобранител доколку има овластување од Народниот правобранител, во спротивно за овие прашања одлучува Народниот правобранител. Во конкретниот случај, подрачната канцеларија ги проследила претставките до Народниот правобранител.

Во однос на соработката на заменик Народниот правобранител со останатите механизми за заштита од дискриминација на локално ниво, канцеларијата досега нема остварено комуникација со Координаторот за еднакви можности на жените и мажите и со Комисијата за еднакви можности на жените и мажите во рамките на Општина Струмица. Заменикот Народен правобранител соработува со Здружението за советување, лекување, ресоцијализација и реинтеграција на лица со проблем заради злоупотреба со дрога "Избор" Струмица кое едно од шесте здруженија кои обезбедуваат бесплатна правна помош во Македонија. Покрај другите активности, "Избор" работи на спроведување на програми за поддршка на сексуални работници и луѓе кои употребуваат дроги. Сепак, соработката на подрачната канцеларија на Народниот правобранител и "Избор" досега се однесувала на препраќање на граѓани на кои им е потребна бесплатна правна помош и доставување на претставки до Народниот правобранител од страна на здружението. Во оваа препраќање на граѓани и дадени услуги од страна на Народниот правобранител, не биле вклучени маргинализираните групи предмет на оваа анализа.

5.4. Здруженија кои работат со маргинализираните заедници во Општина Струмица

За потребите на анализата беше реализирано интервју со претставник на Здружението "Избор" од Струмица, здружение кое работи на намалување на штети од употреба на дроги; превенција на ХИВ/СИДА и други по крв и сексуално преносливи инфекции кај лицата кои инјектираат дроги; превенција на ХИВ/СИДА и други по крв и сексуално преносливи инфекции кај сексуалните работници и превенција на ХИВ/СИДА и други по крв и сексуално преносливи инфекции; прифат, третман, лекување, рехабилитација и реинтеграција на зависници од дрога и алкохол; остварување на основните човекови права и бесплатна правна помош; развивање на социјалното претприемништво заради остварување на самоодржливост на сите сервиси и програми во организацијата и др. Здружението "Избор" од 1997 година активно ги спроведува своите програми и активности на територијата на општините Струмица, Василево, Босилово, Ново село, Радовиш, Валандово, Богданци и Гевгелија, а во програмата за рехабилитација и ресоцијализација прифаќа клиенти од целата држава и регионот. Во рамките на здружението функционира програма за бесплатна правна помош во чии рамки клиентите добиваат информации за човековите права и заштитата од дискриминација. Здружението "Избор" е едно од шесте здруженија кои имаат овластување од Министерството за правда да дава бесплатна правна помош на сите лица кои се социјално загрозени и ги исполнуваат условите согласно Законот за бесплатна правна помош.

Досегашното искуство на Избор со локалната самоуправа е врзано со учество на состаноци, тркалезни маси и работилници организирани од нивна страна, а на кои се повикани претставници на Општина Струмица или обратно. Посебно значајна е поддршката на Општина Струмица во реконструкцијата на просторот кој здружението го користи за спроведување на програмата за рехабилитација и ресоцијализација на луѓето кои употребуваат дроги во тераписката заедница Покров. Во изминатиот период постои и добра соработка на Здружението "Избор" со подрачната канцеларија на Народниот правобранител, посебно во меѓусебно препраќање на клиенти на кои има е потребна правна помош, а кои не се припадници на маргинализираните заедници, предмет на оваа анализа.

5.5. Маргинализираните заедници во Општина Струмица

За потребите на анализата, во текот на месец април беа спроведени дискусии со фокус групи со по четворица сексуални работници, луѓе кои употребуваат дроги и ЛГБТИ луѓе. Дискусијата со сексуални работници и луѓе кои употребуваат дроги беше организирана со помош на Здружението Избор, додека за дискусијата со ЛГБТИ луѓето беа искористени постоечките контакти на Коалицијата со неформални групи и јадра на луѓе припадници и подржувачи на ЛГБТИ заедницата. Во Општина Струмица не постои здружение кое работи со

луѓе кои живеат со ХИВ ниту е идентификувана група на поединци кои работат на унапредување на нивните права, па затоа не беше спроведена дискусија со фокус група со оваа заедница. Во дискусиите беа користени истите прашања/теми на кои се разговараше и со останатите фокус групи. Темите за дискусија се однесуваа на проблемите со кои тие се соочуваат, институции/организации во кои се обраќаат за помош, познавање на механизмите за заштита од дискриминација, соработка со здруженијата итн.

Од разговорите со нив може да се заклучи дека сите се жртви на повреди на нивните права и дискриминација, а зачестеноста на повредите и изворот на повредата се различни во зависност на која маргинализирана заедница и припаѓаат. Така, луѓето кои употребуваат дроги и сексуалните работници ги потенцираат повредите од страна на полицијата преку неовластени претреси, пречекорување на овластувањата за времето додека се лишени од слобода, како и дискриминациско однесување од страна на здравствените работници при пружање на здравствени услуги на овие луѓе. ЛГБТИ луѓето изјавија дека ја кријат својата сексуална ориентација и родов идентитет со цел да превенираат дискриминација и вознемирување од околината врз основа на нивната сексуална ориентација. Иако не ја објавуваат својата сексуална ориентација јавно, сепак се чувствуваат вознемирени кога други луѓе зборуваат против ЛГБТИ луѓето и ги кажуваат своите хомофобични ставови. Сите испитаници биле жртва на хомофобично вознемирување (булинг) во училиштата кое понекогаш завршувало и со физички напад. Загрижува податокот дека како резултат на вознемирувањето, дел од нив биле принудени повеќе пати да го менуваат училиштето. Најчесто, одговорните во училиштата, проблемот го наоѓаат во нив (ЛГБТИ луѓето), како проблематични, без да се преземат мерки за елиминирање на вознемирувањето од останатите ученици и да се работи за создавање на подржувачка околина за сите во училиштето. Никој од испитаниците не е запознаен со постоењето на Комисијата за еднакви можности на жените и мажите и Координаторот за еднакви можности на жените и мажите, ниту кои се надлежностите на овие два локални механизми. Повеќето од интервјуираните имале контакт со Општина Струмица, а посебно го истакнуваат контактот со градоначалникот на Општина Струмица кој им помогнал на дел од нив (луѓе кои употребуваат дроги) да најдат вработување или да го финансира нивното лекување и рехабилитација во терапевската заедница Покров. Најчесто, маргинализираните заедници ги користат услугите на здруженијата кои работат на човекови права и имаат програми и услуги скрени за нивните специфични потреби, а преку здруженијата посетувале и обуку за човекови права преку кои се стекнале со знаење да ги идентификуваат случаите на пворада на нивните права и да се запознаат со дел од механизмите за заштита на правата. Така, сите интервјуирани се информирани за надлежностите на Народниот правобранител, а дел и ја посетиле подрачната канцеларија во Струмица. Како и во останатите групи интервјуирани во другите општини, загрижува фактот дека и оние испитаници

кои имале контакт со институција за заштита на нивните права, немаат позитивно искуство што придонесува за нивно обесхрабрување и недоверба во целиот систем на заштита од дискриминација.

6. Општина Центар⁵

Согласно ЗЛС, советот на Општина Центар има усвоено Статут на Општина Центар со кој поблиску се уредува работењето на општината. За потребите на анализата, поблиску се разгледани одредбите од Статутот со кој е предвидена соработка со физички и правни лица од општината, а посебно со здруженијата на граѓани. Исто така, анализиран е делот од статутот со кој се дава правна основа за формирање на комисија за еднакви можности, како механизам за заштита од дискриминација на локално ниво. Надлежности, односно работи од јавен интерес од локално значење за општината вклучуваат:

- Планирање и уредување на просторот;
- Заштита на животната средина и природата;
- Локален економски развој;
- Комунални дејности;
- Култура;
- Образование;
- Социјална и детска заштита;
- Здравствена заштита;
- Заштита и спасување и
- Надзор над работењето на општината (член 15, Статут на Општина Центар).

Во описот на прашањата од интерес за општина Центар, отсутнуваат прашања од интерес за правата на маргинализираните заедници предмет на оваа анализа. Единствено во делот на здравствената заштита, Статутот предвидува посебна грижа за пациентите со специјални потреби. Луѓето кои употребуваат дроги, сексуалните работници, луѓето кои живеат со ХИВ и ЛГБТ луѓето не се препознаени како ранливи групи за кои општината води посебна грижа. Од интервјуата со претставници на Општина Центар, општината нема примено претставки и предлози од маргинализираните заедници, а и општината не организира активности со кои ќе ја информира јавноста за активности насочени кон унапредување на нивните права. Одлуките од својата надлежност, советот ги донесува на иницијатива поднесена од членовите на советот, јавните служби, станови и претпријатија, лиците на месна самоуправа, здруженијата на граѓани и други субјекти (член 154, Деловник на Совет на Општина Центар). Советот на Општината покрај статут донесува и деловник на советот, буџет на општината, програми и планови за работа на

⁵ Документите усвоени од Советот на Општина Центар, а анализирани во делот посветен на Општина Центар се достапни на официјалната страница на општината <http://www.opstinacentar.gov.mk>.

општината, одлуки, решенија, правилници, препораки, заклучоци и други акти. Предлози за внесување на одделни задачи и работи во програмата за работа на Советот можат да поднесуваат, покрај другите, и здруженијата на граѓани и други заинтересирани субјекти (член 138, Деловник).

Од информациите добиени од општината, досега не е добиен предлог од здруженијата кои работат со маргинализирани заедници. Во врска со одредни прашања од значење за општината, советот самостојно или по предлог на градоначалникот може да донесе заклучок за организирање на јавна расправа. Во организирањето и спроведувањето на стручна расправа, учество земаат и стручни организации и заедници, односно здруженија на граѓани (член 188, Деловник).

6.1. Комисија за еднакви можности Општина Центар

Согласно Статутот на општината, советот има основано постојана Комисија за родова еднаквост. Правниот основ за формирање на Комисија за родова еднаквост е дадена со Статутот усвоен во 2006 година, пред донесувањето на претходниот закон за еднакви можности на жените и мажите од 2006 година, каде е наметната и законска обврска за формирање на ваква комисија на локално ниво. Сепак, комисијата за родова еднаквост е формирана неколку години подоцна, во 2009 година, со решение на Советот на општина Центар. Делокругот на Комисијата за родова еднаквост е утврдена со деловникот за работа на општината каде е утврдено дека "Комисија за родова еднаквост, ги разгледува прашањата за еднаква функционална застапеност во органите, во активностите, за еднакви можности на жените и мажите во сите сфери на општественото живеење во Општината" (член 131, Деловник). Комисијата за родова еднаквост ја има улогата на комисија за еднакви можности согласно обврската на општините со Законот за еднакви можности на жените и мажите од 2006 година и подоцна од 2012 година. Всушност, во работните документи, програми и планови за работа, Комисијата се именува како "Комисија за еднакви можности на жените и мажите".

Од интервјуто со претседателката на последниот состав на Комисијата за родова еднаквост на советот на Општина Центар од мај 2013 година, добиени се информации за начинот на работа на комисијата, прашањата на кои работат и соработката со здруженијата на граѓани на територијата на општината. Комисијата има девет членови од кои еден е претседател, а нивната работа се спроведува преку седници кои се одржуваат еднаш во два месеци. Според претседателката, големиот број на членови на Комисијата ја отежнува работата, бидејќи потребно е да се собере мнозинство од вкупниот број за да се создадат услови за работа, што често е тешко. Затоа, во идниот период ќе се предложи намалување на бројот на членовите со цел зголемување на ефикасноста на работењето на комисијата. За работата на Комисијата за

родова еднаквост, се усвојуваат годишни програми и акциски планови, додека за секоја седница на комисијата се составува записник. Според извештајот за реализираните активности на Комисијата за еднакви можности на жените и мажите-КЕМ, при Советот на Општина Центар-Скопје за периодот јануари-декември 2013 година, Комисијата не реализирала активности врзани со постигнување на еднакви можности и заштита од дискриминација на маргинализираните заедници на територијата на Општина Центар. Од интервјуто со претседателката на Комисијата за родова еднаквост, и во текот на 2014 отсуствуваат активности насочени кон унапредување на правата на маргинализираните заедници (луѓето кои употребуваат дроги, сексуалните работници, луѓето кои живеат со ХИВ и ЛГБТИ луѓето).

Комисијата за родова еднаквост не учествува со своја оценка за материјалите и предлозите дадени на седниците на Советот на општината. Досега, Комисијата не учествувала во креирањето и донесувањето на стратешките документи на општината како што се буџет, стратегија, програма за работа, а со цел да ги идентифува начините и да даде предлози за вклучување и формализирање на принципот на еднакви можности и недискриминација во работата на органите на единиците на локалната самоуправа и општинската администрација. Оттука, и нема можност за доследно спроведување на Законот за еднакви можности на жените и мажите и Законот за спречување и заштита од дискриминација. Според претседателката, постојат повеќе причините за ваквата положба на комисијата. Имено, членовите на комисијата за родова еднаквост имаат потреба од дополнително знаење за вклучувањето на родовата еднаквост во политиките и тековите на работа и заштита од дискриминација, за да можат да го следат усвојување и имплементирањето на документите од значење за еднаквите можности и недискриминацијата во општината. Во врска со соработката со здруженијата на граѓаните, Комисијата досега не соработувала со здруженија кои работат со маргинализирани заедници, ниту се запознаени со здруженијата кои работат со овие групи. Согласно Деловникот, на седниците на комисијата може да присуствуваат здруженија заради изнесување на нивни мислења по прашања што се разгледуваат на седницата на комисијата (член 62, Деловник). Досега, немало учество од здруженијата кои работат со маргинализирани заедници на седниците на Комисијата за родова еднаквост. Причина за недостатокот на соработка, според Комисијата, е отсуството на социјална карта на општината преку која ќе се има увид во здруженијата на граѓани и социјалните групи со кои тие работат. Комисијата за родова еднаквост, исто така, потенцира дека и здруженијата на граѓани генерално се пасивни и досега не иницирале соработка со оваа Комисија.

6.2. Координатор за еднакви можности во Општина Центар

Согласно претходниот Закон за еднакви можности на жените и мажите, а со решение на градоначалникот на Општина Центар во 2010 година, определена е

координаторка за еднакви можности. Обврската за определување на координатор за еднакви можности од редот на државните службеници во единицата на локалната самоуправа продолжува и со новиот Закон за еднакви можности на жените и мажите од 2012 година, според кој поопширно се утврдени надлежности на координаторот. Делокругот на работата и задачите на координаторот за еднакви можности на жените и мажите треба да се утврдат со актот за систематизација на работните места на единиците на локалната самоуправа. Според Општина Центар, во подготовка е нов акт за систематизација за работа и работни задачи на администарцијата на Општина Центар во која е предвидено на соодветен начин да бидат утврдени делокругот на работа и работните задачи на координаторот за еднакви можности на жените и мажите. Од интервјуто со Координаторката за еднакви можности на жените и мажите, слично како и со Комисијата за родова еднаквост, досега не се покренати или спроведени активности во насока на унапредување на правата и заштита од дискриминација на маргинализираните заедници. Координаторката за еднакви можности на жените и мажите соработува со Министерството за труд и социјална политика, ЗЕЛС, Македонско женско лоби, Национален совет на жени, Акција Здруженска и Народниот правобранител. Отсуството на соработка со здруженија кои работат со маргинализираните заедници, Координаторката го оправдува со фактот што досега ниту една организација не се пријавила кај неа. Во секој случај, таа ја нагласува својата отвореност во иднина да се воспостави соработката со овие организации и да се работи меѓудругото, и со маргинализираните заедници како што се луѓето кои употребуваат дроги, сексуалните работници, луѓето кои живеат со ХИВ и ЛГБТИ луѓето. Согласно Законот за еднакви можности на жените и мажите, Координаторката за еднакви можности има обврска да изработува извештаи за состојбата со еднаквите можности и недискриминација во рамките на општина Центар. Претседателката на комисијата и Координаторката во своите интервјуа укажаа дека не постои јасна дистинкција во нивната работа. Имено, овие два механизми за еднакви можности на локално ниво треба да соработуваат, но сепак имаат различна функција и надлежност и не може нивната работа да се организира со ист план и програма, ниту да се известува во еден ист извештај. Комисијата е тело формирано од советот и составот на Комисијата за родова еднаквост може да се менува со секоја промена на составот, а за својата работа извештаи може да му поднесува на советот. Од друга страна, Координаторот за еднакви можности на жените и мажите е државен службеник вработен во општинската администрација, чиј делокруг на работа е утврден со актот за систематизација (Општина Центар, се уште не ја исполнил оваа обврска), и има обврска најмалку еднаш годишно, најдоцна до 31 март во тековната година, да достави до МТСП извештај за претходната година. Од увидот во извештаите за работата на Комисијата за родова еднаквост, може да се утврди дека сите извештаи се подготвени од Координаторката за еднакви можности на жените и мажите, а се потпишани од претседателка на Комисијата за родова еднаквост. Во извештаите се содржани информации за активностите

во текот на годината за Координаторката и за Комисијата и нејзини претставници. Според Координаторката, сите овие извештаи се испратени во Министерството за труд и социјална политика за исполнување на обврската на Координаторот согласно ЗЕМЖМ.

6.3. Народен правобранител

Народниот правобранител има надлежност да постапува по претставки од граѓани за случаи на дискриминација сторена од страна на органите на државната управа и од други органи и организации што имаат јавни овластувања. За потребите на овој извештај направена е анализа на работата на Народниот правобранител во случаи на дискриминација од стапувањето во сила на Законот за спречување и заштита од дискриминација на 01.01.2011 година. Според Годишниот извештај за 2011 година, во канцеларијата во Скопје примени се 27 претставки поврзани со недискриминација и соодветна правична застапеност, од кои за 26 е постапувано. Од достапните податоци не е јасно колку од овие претставки се за недискриминација, а уште помалку колку се однесуваат на заштита од дискриминација на припадник/чка на некоја од маргинализираните заедниците предмет на оваа анализа. Сепак, во наративниот дел од извештајот, Народниот правобранител ги потенцира случаите по кои постапувал во текот на 2011 година, а се значајни за анализата. Имено, Народниот правобранител постапувал по претставка поднесена од невладина организација информирајќи дека Градот Скопје се јавува како покровител на манифестацијата „Мото фест“, а организаторот - Здружението „Ноќни волци“ испечатил рекламен материјал со навредлива содржина и говор на омраза спрема лица со определена сексуална ориентација. По преземените дејствија, Народниот правобранител во однос на рекламниот материјал достави укажување до Градот Скопје дека кој било облик на дискриминација и говорот на омраза во Република Македонија се забранети. Подоцна Народниот правобранител беше известен дека по даденото укажување е постапено.⁶

Понатаму, врз основа на иницијатива на невладина организација, Народниот правобранител, во годишниот извештај во 2011 година дава сеопфатен опис на проблемот со децата кои употребуваат дроги нагласувајќи дека тие немаат можност да се третираат и лекуваат во соодветна здравствена установа. Затоа, Народниот правобранител бара посериозен пристап кон овој проблем од надлежните органи кои треба да ги преземат сите можни мерки за соодветен третман, лекување, помош и заштита на децата зависници од наркотични средства, вклучително и основање посебни здравствени установи и

⁶ Република Македонија Народен Правобранител. Годишен извештај 2011, Скопје март 2012, стр.116. Достапен на <http://www.ombudsman.mk/upload/documents/2012/Izvestaj%202011-MK.pdf>.

институции.⁷ Народниот правобранител продолжува да го следи проблемот со недостатокот од соодветни програми за третман рехабилитација и ресоцијализација на деца кои употребуваат дроги.

Според извештајот за 2012 година, во канцеларијата на Народниот правобранител примени се 27, а постапувано е по 26 претставки во областа недискриминација и соодветна правична застапеност. Од податоците, не е јасно колку од овие претставки се за заштита од дискриминација, а уште помалку колку се однесуваат на заштита од дискриминација на припадник/чка на некоја од маргинализираните заедниците предмет на оваа анализа. Во својот извештај за 2012 година, Народниот правобранител продолжува да го потенцира прашањето со децата кои употребуваат дроги потенцирајќи дека "бројот на деца корисници и зависници од дроги и други психотропни супстанции постојано расте и се повеќе се намалува возрасната граница на децата кои почнуваат да употребуваат дроги. Дел од овие деца се без родители или без родителска грижа, а голем дел од децата кои се соочуваат со овој проблем се од ромската заедница. Народниот правобранител оцени дека е потребно да се преземат посебни мерки за соодветен третман на децата различен од третманот на возрасните, да се изнајдат можности за сместување на децата во посебни установи за лекување и третман, а при тоа активно да се вклучат сите органи и институции кои се овластени и задолжени да водат грижа за правата на децата од: здравствен, социјален, образовен и друг аспект."⁸ Народниот правобранител, во 2012 организираше тркалезна маса на тема : „Заштита на децата од злоупотреба на дроги и други психотропни супстанции“ на која присуствува релевантни институции и организации кои од различен аспект преземаат мерки и активности за оваа категорија на деца и млади.

Во извештајот за 2013 година, не се дадени податоци за примени претставки по подрачни канцеларии, туку е дадена збирна бројка по области. Канцеларијата на Народниот правобранител во Скопје во 2013 година постапуваше по 2.199 претставки, канцеларијата во Битола по 582, во Кичево по 271, во Куманово по 254, во Тетово по 217, во Струмица по 144 и во Штип по 113 претставки.⁹ Така, во 2013 година Народниот правобранител примил 51 претставка во областа недискриминација и соодветна правична застапеност, но од податоците не е јасно колку се однесуваат за заштита од дискриминација на припадник/чка на некоја од маргинализираните заедниците предмет на оваа анализа. Во

⁷ *Idem* стр. 6, 81.

⁸ Република Македонија Народен Правобранител. Годишен извештај за степенот на обезбедување, унапредување и заштита на човековите слободи и права 2012, Скопје март 2013, стр.11. Достапен на: <http://www.ombudsman.mk/upload/documents/2013/GI-2012.pdf>.

⁹ Република Македонија Народен Правобранител. Годишен извештај за степенот на обезбедување, унапредување и заштита на човековите слободи и права 2013, Скопје март 2014. Достапен на: <http://ombudsman.mk/upload/Godisni%20izvestai/GI-2013.pdf>.

последниот извештај отсуствуваат информации за теми поврзани со маргинализираны групи кои се дел од оваа анализа, за разлика од претходните години каде Народниот правобранител известува за своите активности врзани со проблемот со децата кои употребуваат дроги.

6.4. Здруженија кои работат со маргинализираны заедници во Општина Центар

За потребите на анализата беа реализирани интервјуа со претставници на организации кои работат со маргинализираны заедници. Претставник на здружението ХОПС-Опции за здрав живот Скопје беше интервјуиран за искуството во работата со локалната власт на прашања поврзани со правата на сексуалните работници и луѓето кои употребуваат дроги. ХОПС од 1997 година активно ги спроведува своите програми и активности на национално ниво, а два центри за поддршка на своите целни групи се лоцирани на територијата на општина Центар. Меѓу другото, организацијата има цел да придонесе за почитување на човековите права и афирмација на позитивни и недискриминирачки политики и практики кон сексуалните работници и луѓето кои употребуваат дроги како и да ги зајакнат капацитети на донесувачите на одлуки, професионалци и НВОи во однос на принципите, знаењата и практиките за работа со маргинализираны заедници и промоција на нивните права. Затоа, дел од активностите се насочени кон донесувачите на одлуки на локално ниво. Досегашното искуство на ХОПС со локалната самоуправа е врзано со активности со Градот Скопје и Општината Шуто Оризари. Соработката со Градот Скопје е континуирана во областа на локални политики за дроги, соработка со здруженија и фондации и други иницијативи поврзани со стратешките цели на ХОПС. Во врска со општина Центар, постои иницијатива за вклучување на советниците на општината во работилница за информирање за програмите за намалување на штети, кое заедно со прашањето за одржливост на превентивните програми за ХИВ/СИДА, ќе бидат теми за соработка и во иднина. Искуството во соработката со Градот Скопје може да биде добар пример за развивање на соработка и со општината Центар.

Заштитата од дискриминација и создавање на еднакви можности за сексуалните работници и луѓето кои употребуваат дроги на ниво на општина центар, според ХОПС, може да се реализира преку повеќе активности: организирање на дебати, трибини и едукативни средби најпрво меѓу советниците, и другите вработени во општините, а потоа и помеѓу граѓаните на Општина центар со цел издигнување на свеста како кај надлежните така и кај граѓаните за почитување на правата и намалување на стигмата и дискриминацијата кон овие целни групи.

Во рамките на Хелсиншкиот Комитет за човекови права во 2012 година основана е подружница ЛГБТИ Центарот за поддршка, со цел зајакнување на

ЛГБТИ заедницата за самозастапување, како и менување на правниот и социјалниот статус на ЛГБТИ луѓето во Република Македонија. Еден од основните цели на ЛГБТИ центарот за поддршка е создавање на општество ослободено од дискриминација, во кое сите луѓе ги уживаат универзалните човекови права и слободи без разлика на новната сексуална ориентација, родов идентитет или која било друга карактеристика. Центарот дејствува на целата територија на Република Македонија, а со седиште е во општина Центар. На локално ниво, Хелсиншки комитет и Центарот имаат соработка со Градот Скопје, со тоа што имаат свој претставник во Комисија за унапредување на права на пациенти на Град Скопје. Во 2012 спроведен е проект на Прогрес "Креирање на индикатори за мерење на дискриминација на локално ниво", со сите 84 општини. Досега, не постоела конкретна соработка со општина Центар, а од основањето на ЛГБТИ Центарот за поддршка, остварена е една средба со градоначалникот на општината. Исто така, организацијата учествувала на јавни расправи организирани преку проект на Фондацијата Отворено Општество Македонија за стратегии на Општина Центар за млади, образование, граѓански сектор и социјална заштита. Од ЛГБТИ Центарот за поддршка потенцираат дека можна е соработка со Комисијата за еднакви можности и со Комисијата за социјала во врска со домашно насилство (меѓу партнери и родители-деца). Во областа на здравствената заштита, особено треба да реагира комисијата за еднакви можности и координаторот за еднакви можности во подобрување на ситуацијата со здравствената заштита на транс лицата. Општината во овој дел треба да формира комисија за унапредување на правата на пациенти. Во областа на образованието, општината треба да спроведе анти-булинг кампања и активности кон елиминирање на оваа појава во училиштата, како и да се зајаканат механизмите за помош и поддршка преку стручните служби во училиштата да препознаат, превенираат и да работат со жртви на булинг (малтретирање). Од Центарот укажуваат дека недостасува транспарентност во процесот на носење буџет, општината мора да го објаснат процесот на буџетирање за да учествуваме како граѓани и како засегнати организации. Потребно е активирање на урбани заедници, тие се една од најдобрите алатки за општината да допре до граѓаните, како и до маргинализираните групи. Во врска со другите институции, организацијата има соработка со Комисијата за заштита од дискриминација преку поднесување на претставки, организирање на заеднички состаноци, учество на конференции, работилници и др. Соработката со Народниот правобранител главно се одвива преку активностите на Мрежата за заштита од дискриминација чија членка е и ЛГБТИ Центарот за поддршка.

Здружението за поддршка на луѓето што живеат со ХИВ – ЗАЕДНО ПОСИЛНИ Скопје е официјално регистрирано во декември 2013, но функционира како организација на заедницата на луѓе што живеат со ХИВ уште од јануари 2010 година, како автономно тело во рамките на Здружението ХЕРА. Иако седиштето на организацијата се наоѓа на територија на Општина Центар, активностите се

спроведуваат на територијата на Република Македонија. ЗАЕДНО ПОСИЛНИ работи на зајакнување на луѓето што живеат со ХИВ како рамноправни членови на општеството, за почитување на нивното достоинство и за остварување на нивните здравствени и човекови права. ЗАЕДНО ПОСИЛНИ посебно се залага за континуиран пристап до современа антиретровирусна терапија и сеопфатен третман за ХИВ и за состојби поврзани или неповрзани со ХИВ, во согласност со најсовремените достигнувања на науката. Во своето работење, организацијата не оставарила контакт со Општината Центар, ниту ги разгледале можностите за соработка со општина со цел унапредување на правата на луѓето што живеат со ХИВ. Во врска со случаи на заштита на лица кои живеат со ХИВ од дискриминација, ЗАЕДНО ПОСИЛНИ, како организација или со подршка на индивидуални претставки се обратиле до Народниот правобранител и Комисијата за заштита од дискриминација. Како и останатите организации кои работат со маргинализираните заедници, ЗАЕДНО ПОСИЛНИ сметаат дека треба да се воспостави соработката со институциите на локално ниво и да се унапреди постоечката соработка со Народниот Правобранител во смисла на одржување обуки и работилници од негова страна за подигање на свеста и запознавање со дискриминацијата на државните органи и институции.

6.7. Маргинализираните заедници во Општина Центар

Со цел идентификување на знаењата на припадниците на маргинализираните заедници на територијата на општина Центар за постоечките механизми за заштита од дискриминација, во периодот од декември 2014-јануари 2015 беа спроведени дискусии со фокус групи со по четири претставници од секоја одделна заедница (сексуални работници, луѓе кои употребуваат дроги, луѓе кои живеат со ХИВ и ЛГБТИ луѓето). За потребите на анализата, однапред беа подготвени прашања/теми на кои се разговараше во секоја фокус група. Темите за дискусија се однесуваа на проблемите со кои тие се соочуваат, институции/организации во кои се обраќаат за помош, познавање на механизмите за заштита од дискриминација, соработка со здруженијата итн. Од разговорите со одделните маргинализираните групи предмет на оваа анализа, може да се извлече генерален заклучок дека тие не се запознаени со механизмите за заштита од дискриминација во единиците на локална самоуправа. Дел од испитаниците не знаат ниту каде се наоѓа општинската зграда, а никој од нив не се обратил до општината заради унапредување на правата или заштита од дискриминација врз основа на нивниот статус на припадник на маргинализирана група. Исто така, испитаниците немаат информации за познавање на надлежностите на Народниот правобранител и никој од испитаниците не ја посетил лично канцеларијата на оваа институција. Оние кои побарале помош од Народниот правобранител, тоа го направиле преку здруженија од кои најчесто добиваат услуги. Дел од интервјуираните, сметаат дека децентрализација не треба да биде само територијална поделба, туку суштината е токму тоа – поблиску и подобро да се одговори на потребите

и проблемите на граѓаните, бидејќи не може сè да се остави да го решава централната власт. Ако постои централна комисија за заштита од дискриминација, тоа значи дека треба да постои и на локално ниво некакво тело или механизам. Ако нешто не може да се реши на локално ниво, треба да се оди на централно. Сите испитаници, независно на која маргинализирана група припаѓаат, изјавиле дека повеќе пати биле жртва на дискриминација од разни сторители (полицеја, здравствени установи, училишта, угостителски објекти и др.), но во ниту еден случај не добиле соодветна заштита. Поради ваквата состојба, најголем дел од нив се обесхрабени да ги пријавуваат случите на дискриминација и единствено бараат помош од здруженијата кои спроведуваат активности скроени според потребите на одделните маргинализираните заедници. Од одговорите, може да се заклучи дека сите испитаници, освен луѓето кои живеат со ХИВ, имаат поминато обука за човекови права организира од страна на здруженијата кои најчесто ги посетуваат. Стекнатото знаење од овие обуки резултира со лесно идентификување на случаите на дискриминација и други повреди на нивните права. Сепак, резултатите укажуваат на низок степен на познавање на достапните механизми за заштита од дискриминација. Загрижувачки е фактот дека и оние испитаници кои имале контакт со институција за заштита на нивните права, немаат позитивно искуство што придонесува за нивно обесхрабување и недоверба во целиот систем на заштита од дискриминација.

7. Заклучоци и препораки

Оваа анализа покажува дека механизмите за заштита од дискриминација на локално ниво се соочуваат со бројни предизвици и не даваат ефикасна заштита од дискриминација на сексуалните работници, луѓето кои употребуваат дроги, луѓето кои живеат со ХИВ, лезбијки, гејови, бисексуалци, транс луѓето и интерсексуалци.

Анализата забележува дека сите три општини имаат формирано комисија согласно обврската од ЗЕМЖМ, но не е усогласен називот на овие комисији во општините Центар и Битола. Во ЗЕМЖМ се наведени надлежностите на Комисијата за еднакви можности на жените и мажите кои треба да се прецизираат со Статутот на општините. Во статутите на анализираниите општини се наведува бројот на членовите и во само една реченица се опишува надлежноста на Комисијата за еднакви можности на жените и мажите. И по четири години од усвојувањето на ЗСЗД, Комисиите се уште не ја препознаваат својата надлежност и во областа на заштитата од дискриминација, односно само што започнуваат со градење на капацитетите на членовите на комисиите за спречување и заштита од дискриминација. Не постои утврдена динамика на одржување на средби, овие Комисии заседаваат една во два месеци (Битола и Центар), додека Комисијата за еднакви можности на жените и мажите во општина Струмица се сретнува еднаш годишно. Ваквата динамика не може да

одговори на потребите на маргинализираните заедници ниту на реалните состојби во општините, бидејќи од разговорите со маргинализираните групи во сите општини се потврди дека тие се често жртви на дискриминација.

Од анализата произлегува дека со усвојување на новиот ЗЕМЖМ е наметната обврска за локалните комисии за еднакви можности да спроведуваат активности за заштита од дискриминација, но не е предвиден начинот и формата во која ќе се разлизира оваа надлежност. Оттука, постои празнина во имплементацијата на оваа обврска бидејќи комисиите немаат капацитет и доволно знаење да работат на прашањето на заштита од дискриминација, а некои комисии и не се запознаени дека имаат надлежност да работат на заштита од дискриминација на локално ниво. Затоа, неопходно е да се прецизираат одредбите на ЗЕМЖМ и ЗСЗД во делот на функционирањето на локалните комисии во унапредувањето на еднаквите можности и заштитата од дискриминација на локално ниво, како и наметнување обврска за одвојување на средства од Буџетот на општините со кој ќе се обезбедат средства за функционирање на Комисијата за еднакви можности на жените мажите со својот целосен капацитет и надлежности.

Понатаму, општините имаат назначено Координатор за еднакви можности, но делокругот на работа на координаторот не е утврден со посебно работно место во актот на систематизација на одделните општини. Во сите три општини не постои јасна раздвоеност на надлежностите и делокругот на работа на Координаторот за еднакви можности на жените и мажите и Комисијата за еднакви можности на жените и мажите. Оттука, и не може да се измери ефикасноста на секој механизам одделно, затоа што најчесто активностите им се заеднички.

Во своите стратешки документите усвоени од Општина Центар и Струмица отсутуваат активности поврзани со унапредување на правата на маргинализираните заедници, додека Општина Битола има усвоено "Акцискиот план за одржливост на програмите за ХИВ и туберколоза кои се имплементираат во Општина Битола за периодот 01 Јануари 2014 - 31 Декември 2016 година". Општина Струмица финансиски помогна отварање на терписка заедница за третман, рехабилитација и ресоцијализација на луѓето кои употребуваат дроги. Отсуството на активности поврзани со маргинализираните заедници се оправдува со недоволното познавање на специфичните потреби и проблеми на одделните заедници.

Понатаму, Народниот правобранител на Република Македонија со седиште во Скопје има постапувано по предмети во кои им биле повредени правата на маргинализираните заедници, додека дел од постапките имаат успешна разрешница си заштита од дискриминација на ЛГБТИ заедницата. Народниот правобранител е единствената институција која подолго време го следи

проблемот со децата кои употребуваат дроги и во своите годишни извештаи дава препораки до надлежните институции за надминување на проблемот.

Подрачните канцеларии на Народниот правобранител не се активни во подобрување на статусот на маргинализираните заедници во Општина Битола и Струмица, па во последниот мандат на замениците народни правобранители не се поведени постапки за заштита на правата на маргинализираните заедници.

Маргинализираните заедници се запознаени со работата на народниот правобранител, но најчесто бараат помош преку здруженијата во кои користат услуги за правна помош. Анализата покажува недостаток на соработка на канцелариите на Народниот правобранител во Струмица и Битола со здруженијата на локално ниво со што се влијае и на малиот број постапки поведени од маргинализираните заедници. Покрај отсуството на соработка со здруженијата, канцелариите на Народниот правобранител немаат воспоставена соработка со Координаторите за еднакви можности на жените и мажите и Комисиите за еднакви можности на жените и мажите во трите општини.

Граѓанските здруженија се главниот мост помеѓу маргинализираните заедници и институциите кои треба да ги штитат правата на граѓаните. Затоа здруженијата сметаат дека Народниот правобранител треба да биде еден од клучните сојузници во борбата за заштитата на правата на маргинализираните заедници.

Анализата покажува постоење на различни форми на соработка со општините, но сепак сите страни се единствени дека досегашаната соработка не е доволна за да даде видливи резултати во унапредувањето на правата на маргинализираните заедници и затоа треба во иднина да се подобри и прошири соработката. Во таа смисла, може да се користат постоечките искуства на дел од здруженијата кои беа интервјуирани, а кои веќе имаат соработка со локалните власти.

За подобрување на функционирањето на механизмите, посебно значајни се искуствата на одделните заедници и повредите со кои тие случуваат во секојдневието, а можат да се надминат со ефикасно функционирање на механизмите за заштита од дискриминација на локално ниво. Посебно проблематични области во кои сексуалните работници и луѓето кои употребуваат дроги се соочуваат со дискриминација се здравствените установи и пречекорувањето на овластувањата на службените лица на Министерството за внатрешни работи. Во првиот случај, општината има надлежност врз работењето на здравствените установи, а надлежноста на Народниот правобранител е клучна, да овозможи брзо и ефикасно истражување на наводните повреди од страна на полицијата.

Од разговорите со ЛГБТИ луѓето, во сите три општини, покрај другите повреди беше потенцирано вознемирувањето (булиг) во училиштата и средината во која живеат. Со оглед дека општините имаат надлежност врз училиштата на својата територија, комисијата за еднакви можности на жените и мажите кои ја покриваат и заштитата од дискриминација, преку свои активности можат да бидат дел од решението на вознемирувањето на ЛГБТИ луѓето во училиштата. Идентификуваните проблеми на маргинализираните заедници може да дадат конкретни препораки за механизмите за заштита од дискриминација во која насока да ги планираат своите активности, но и да ги вклучат граѓаните (здруженијата и одделните групи) во спроведувањето на овие активности.

7.1. Препораки за Општина Битола

- Усогласување на називот на Комисијата за еднакви можности помеѓу жените и мажите согласно одредбите на ЗЕМЖМ во Комисијата за еднакви можности на жените и мажите.
- Усвојување на акт за систематизација на работните места во кој ќе се утврди делокругот на работа за посебно работно место Координатор за еднакви можности на жените и мажите. Обезбедување на финансиски средства од Буџетот на општината за вршење на работите од надлежност на Координаторот за еднакви можности.
- Раздвојување на активностите и надлежностите на Комисијата за еднакви можности помеѓу жените и мажите и Координаторот за еднакви можности на жените и мажите.
- Усвојување на документ врз основа на кој Општина Битола ќе планира и спроведува активности за заштита од дискриминација на маргинализираните заедници и алоцирање на средства од Буџетот на општината за спроведување на активностите
- Доследно спроведување на Акцискиот план за одржливост на програмите за ХИВ и туберкулоза кои се имплементираат во Општина Битола за периодот 01 Јануари 2014 - 31 Декември 2016 година, проценка на ефектите од спроведниот план и продолжување на активностите за елиминирање на дискриминација врз сексуалните работници и луѓето кои употребуваат дроги.
- Активно вклучување на здруженијата и маргинализираните заедници во работата на општината преку свои иницијативи согласно Законот за локалната самоуправа и Стаутот на Општина Битола, и вклучување на

овие здруженија во работата на седниците на Комисијата за еднакви можности на жените и мажите.

- Зголемување на соработката помеѓу здруженијата и канцеларијата на Народниот правобранител и зголемување на бројот на претстваки од страна на маргинализираните заедници.
- Организирање на обуки за подигање на капацитетите на членовите на Комисијата за еднакви можности помеѓу жените и мажите, Координаторот за еднакви можности на жените и мажите и Народниот правобранител за заштита од дискриминација и специфичните потреби на одделните маргинализирани заедници.
- Преземање на конкретни активности во училиштата врз основа на сексуална ориентација и родов идентитет. Организирање на обуки на стручниот кадар во училиштата (психолози, педагози, социолози), наставниците, учениците и родителите и други мерки насочени кон елиминирање на вознемирувањето во училиштата.

7.2. Препораки за Општина Струмица

- Усвојување на акт за систематизација на работните места во кој ќе се утврди делокругот на работа за посебно работно место Координатор за еднакви можности на жените и мажите. Обезбедување на финансиски средства од Буџетот на општината за вршење на работите од надлежност на Координаторот за еднакви можности.
- Формализирање на досегашаната повремена помош од Општина Струмица кон одделни маргинализирани заедници и зголемување на опфатот на заедниците преку усвојување на документ врз основа на кој Општина Струмица ќе планира и спроведува активности за заштита од дискриминација на маргинализираните заедници и издвојување на финансиски средства во Буџетот на Општина Струмица за спроведување на овие активности.
- Раздвојување на активностите и надлежностите на Комисијата за еднакви можности помеѓу жените и мажите и Координаторот за еднакви можности на жените и мажите.
- Активно вклучување на здруженијата и маргинализираните заедници во работата на општината преку свои иницијативи согласно Законот за локалната самоуправа и Стаутот на Општина Струмица, и вклучување на

овие здруженија во работата на седниците на Комисијата за еднакви можности на жените и мажите.

- Зголемување на соработката помеѓу здруженијата и канцеларијата на Народниот правобранител и зголемување на бројот на претставки од страна на маргинализираните заедници.
- Организирање на обуки за подигање на капацитетите на членовите на Комисијата за еднакви можности помеѓу жените и мажите, Координаторот за еднакви можности на жените и мажите и Народниот правобранител за заштита од дискриминација и специфичните потреби на одделните маргинализирани заедници.
- Преземање на конкретни мерки и активности за елиминирање на вознемирувањето во училиштата врз основа на сексуална ориентација и родов идентитет. Организирање на обуки на стручниот кадар во училиштата (психолози, педагози, социолози), наставниците, учениците и родителите и други мерки насочени кон елиминирање на вознемирувањето во училиштата.

7.3. Препораки за Општина Центар

- Усогласување на називот на Комисијата за родова еднаквост согласно одредбите на ЗЕМЖМ во Комисијата за еднакви можности на жените и мажите.
- Усвојување на акт за систематизација на работните места во кој ќе се утврди делокругот на работа за посебно работно место Координатор за еднакви можности на жените и мажите во Општина Центар. Обезбедување на финансиски средства од Буџетот на општината за вршење на работите од надлежност на Координаторот за еднакви можности.
- Раздвојување на активностите и надлежностите на Комисијата за еднакви можности помеѓу жените и мажите и Координаторот за еднакви можности на жените и мажите.
- Усвојување на документ врз основа на кој Општина Центар ќе планира и спроведува активности за заштита од дискриминација на маргинализираните заедници. За спроведување на овие активности, потребно е општината да издвои посебни средства од Буџетот.

- Активно вклучување на здруженијата и маргинализираните заедници во работата на општината преку свои иницијативи согласно Законот за локална самоуправа и Стаутот на Општина Центар, и вклучување на овие здруженија во работата на седниците на Комисијата за еднакви можности на жените и мажите.
- Продолжување на соработката помеѓу здруженијата и канцеларијата на Народниот правобранител и зголемување на бројот на претстваки од страна на маргинализираните заедници.
- Организирање на обуки за подигање на капацитетите на членовите на Комисијата за еднакви можности помеѓу жените и мажите, Координаторот за еднакви можности на жените и мажите и Народниот правобранител за заштита од дискриминација и специфичните потреби на одделните маргинализирани заедници.
- Преземање на конкретни мерки и активности за елиминирање на вознемирувањето во училиштата врз основа на сексуална ориентација и родов идентитет. Организирање на обуки на стручниот кадар во училиштата (психолози, педагози, социолози), наставниците, учениците и родителите и други мерки насочени кон елиминирање на вознемирувањето во училиштата.

За Анализата:

Оваа анализа беше подготвена во рамките на проектот „Анализа на ефикасноста на механизмите за заштита од дискриминација на маргинализираните заедници на локално ниво“, спроведуван од Коалиција Сексуални и здравствени права на маргинализираните заедници. Проектна координаторка е Драгана Дрндаревска, проектна асистентка, Наталија Видинска и главен истражувач е Наташа Бошкова. Оваа анализа е подготвена од страна на Наташа Бошкова.

Биографија на авторката:

Наташа Бошкова, адвокатка, магистерка по родови студии на Центар за интердисциплинарни студии при Универзитетот во Сараево, Босна и Херцеговина. Професионалната кариера ја започнува како приправничка во адвокатска канцеларија, а подоцна е ангажирана во Министерството за животна средина и просторно планирање. За време на постдипломските студии во Сараево, ангажирана е на како помлада правна истражувачка на проект на канцеларијата на УНДП. Од 2008 година, Наташа е ангажирана како правна советничка во Здружението ХОПС-Опции за здрав живот Скопје, а од 2009 година започнува со приватна пракса како адвокатка. Во фокус на нејзината работа е застапувањето на случаи на повреди на човековите права на маргинализираните заедници (луѓе кои употребуваат дроги, сексуални работници, луѓе кои живеат со ХИВ и ЛГБТ луѓето) и е дел од тимот на Коалиција Сексуални и здравствени права на маргинализираните заедници. Наташа е активна во областа на заштитата на човековите права и членува во национални и меѓународни мрежи на правници кои работат во областа на човековите права и недискриминацијата.

Биографија на проектната координаторка:

Драгана Дрндаревска е правничка, активистка и е дел од тимот на Коалиција Сексуални и здравствени права на маргинализираните заедници. Во 2009 година има дипломирано на правни студии, по што продолжува на мастер студии од областа на меѓународното право. Во фокус на нејзината работа се човековите права, заштитата од дискриминација и здравствените права на маргинализираните заедници (ЛГБТИ, сексуални работници, корисници на дроги и лица кои живеат со ХИВ). Работната кариера ја има започнато во Националниот совет за родова рамноправност- СОЖМ. Драгана моментално е проектна координаторка во Центарот на заедницата на општина Центар. Како активистка за правата на ЛГБТИ заедницата е генерален секретар на Националната мрежа за борба против хомофобија и трансфобија и е дел од активистичката група „ЛезФем“.